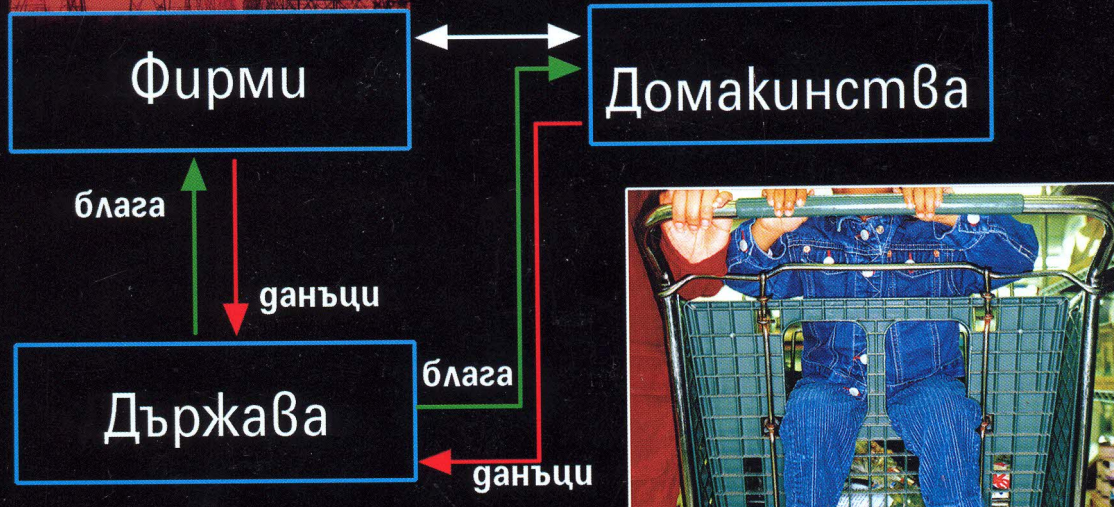
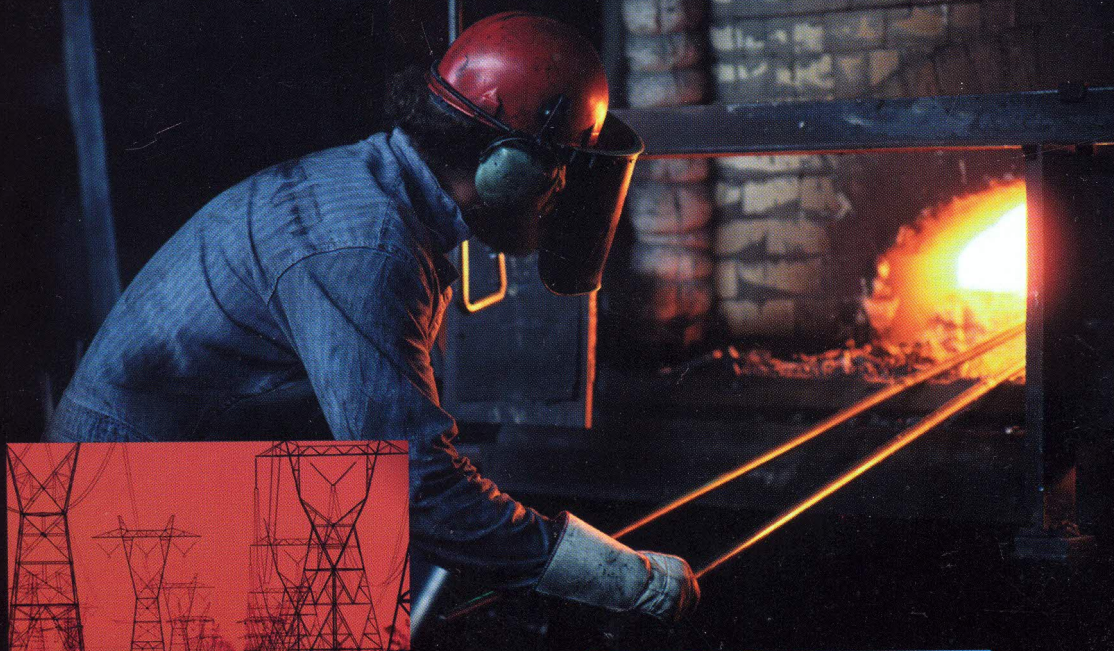

Макроекономика

Второ издание

ГорексПрес

Макроикономика

„Макроикономика“ е продължение на учебника „Микроикономика“ за Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. В своето единство двете части представят утвърдилото се съвременно икономическо знание по обща теория на икономиката. За разлика от микроикономиката, изучаваща рационалното поведение на индивидуалните стопански субекти, макроикономиката разглежда икономическите процеси като резултат от взаимодействието им, включително и от целенасочена стопанска политика на държавата, вследствие на което се формира състоянието и динамиката на икономиката като цяло.

Курсът започва с представянето на основните макроикономически измерители, след което се проследяват равновесните и неравновесните макроикономически състояния, включващи процесите на икономическа нестабилност – цикличност, безработица и инфлация. Основно място заема инструментариумът на икономическата политика – парична и фискална. Следвайки логиката на учебните програми на катедра „Икономика“, в учебника са включени и три теми от международната икономика.

Освен към студентите учебникът е адресиран и към по-широк кръг от читатели, интересувани се от основните понятия и функционални зависимости на пазарната икономика и световното стопанство.

Цена 12.90 лв.

**Тодор Попов, Тони Конджов,
Роска Русинова, Стоимен Лисев,
Любен Тошков, Димитър Тодоров
Арменухи Пирян-Хачикян, Владимир Пеовски**

МАКРОИКОНОМИКА

Отговорни редактори
Стоимен Лисев, Роска Русинова

ГорексПрес
София, 2004

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Глава първа. Основни макроикономически измерители</i>	9
1. Брутен национален продукт: същност и елементи	10
2. Измерване на БНП	14
2.1. БНП като поток от разходи	14
2.2. БНП като поток от доходи	19
3. Номинален и реален БНП. Дефлатор на БНП	22
4. Национален, личен и разполагаем доход	24
5. БНП и икономическо благосъстояние	26
<i>Глава втора. Макроикономическо равновесие</i>	32
1. Елементи на съвкупното търсене	33
1.1. Опростен модел на икономиката без спестяване на домакинствата, държавни разходи и международна търговия	33
1.2. Опростен модел на икономика без държавни разходи, и международна търговия	34
2. Класически постановки за макроикономическото равновесие	37
2.1. Законът на Сей	37
2.2. Класическо схващане за лихвеният процент и цените	37
3. Кейнсианска критика на класическите постановки	38
3.1. Кейнсиански възглед за лихвеният процент, инвестициите и спестяването	39
3.2. Кейнсиански възглед за цените и работните заплати	39
4. Базов кейнсиански модел на макроикономическо равновесие	40
4.1. Функция на потреблението (C)	40
4.2. Функция на спестяването (S)	43
4.3. Функция на инвестициите (I)	44
4.4. Съвкупни планирани разходи (TPE) и съвкупно планирано производство (TPP)	45
4.5. Линия на съвкупното търсене (AD)	47
4.6. Промяна в съвкупното търсене (изместване на линията AD)	49
4.7. Инвестиционен мултипликатор	51
4.8. Акселератор	53
4.9. Линия на съвкупното предлагане (AS) в кейнсианския модел	55
5. Съвременни възгледи за макроикономическо равновесие	57
5.1. Съвкупно предлагане в краткосрочен период (SRAS)	57
5.2. Изместване на линията SRAS	58
5.3. Съвкупно предлагане в дългосрочен период (LRAS)	59
5.4. Равновесие в краткосрочен период и дългосрочен период	60
<i>Глава трета. Икономически цикъл</i>	66
1. Същност и фази на икономическия цикъл	67
2. Причини за цикличното развитие на икономиката	70
3. Цикличното развитие и промените в съвкупното търсене и съвкупното предлагане	74

4. Особенности на цикличното развитие в съвременните условия. Стагфлация	78
5. Дълги вълни (Вълни на Кондратиев)	80
Глава четвърта. Заетост и безработица	86
1. Измерване и отчитане на заетостта и безработицата	87
2. Форми на безработица	90
3. Равнище на безработицата в икономически развитите страни	95
4. Заетостта и безработицата в България	98
5. Теории за заетостта и безработицата	101
6. Икономическа и социална цена на безработицата. Осигуряване и подпомагане при безработица	105
7. Политика на заетост и защита при безработица	107
Глава пета. Инфлация	114
1. Същност и измерване на инфлацията	115
1.1. Същност и темп на инфлацията	115
1.2. Видове инфлация според нейния темп	119
1.3. Развитие на инфлацията след началото на 60-те години на XX в.	121
2. Социално-икономически последици от инфлацията	124
2.1. Инфлация и преразпределителните ефекти	124
2.2. Предвидена и непредвидена инфлация	125
2.3. Инерционна инфлация	127
2.4. Балансирана и небалансирана инфлация	129
3. Причини за инфлацията	130
3.1. Инфлация от търсенето	132
3.2. Инфлация от разходите	133
4. Инфлация и безработица	136
5. Антиинфлационна политика	142
Глава шеста. Пари и паричен пазар	149
1. Понятие, еволюция и функции на парите	150
1.1. Понятието „пари“	150
1.2. Еволюция на парите	151
1.3. Функции на парите	155
2. Съвременното парично предлагане: количествени дефиниции (агрегати) и автономен характер	161
2.1. Национални и световни количествени дефиниции на паричната маса . . .	161
2.2. Автономен характер на паричното предлагане	166
3. Анализ на търсенето на пари: класическо-кейнсиански вариант	171
3.1. Функция на транзакционното търсене на пари, определено от дохода (Y). Неокласически и кейнсиански варианти на функцията	172
3.2. Функция на Кейнс за спекулативното търсене на пари, определено от лихвения процент (i). Сумарна функция и крива на общото търсене на пари	177
4. Равновесието на паричния пазар: графичен модел и варианти на нарушаване и изместване	183

Глава седма. Банкова система и парична (монетарна) политика	194
1. Същност и роля на банките	195
2. Банкова система	197
3. Търговски банки	200
3.1. Обща характеристика на търговските банки	200
3.2. Операции на търговските банки	201
3.3. Формиране на печалбата на търговските банки	204
4. Търговските банки и предлагането на пари. Депозитен мултипликатор	205
5. Централната банка и паричната (монетарната) политика	210
5.1. Функции на Централната банка	211
5.2. Парична (монетарна) политика на Централната банка	212
6. Парична (монетарна) политика и макроикономическо развитие	222
6.1. Паричната политика в модела на мултипликатора	222
6.2. Паричната политика в модела AD – AS	225
6.3. Проблеми на парично-кредитната политика	226
7. Банковата система в условията на Валутен борд	229
7.1. Същност и механизъм на действие на Валутния борд	229
7.2. Структура и функции на ЦБ (БНБ) в условията на ВБ	230
Глава осма. Данъчна система. Фискална политика	236
1. Данъчно облагане – основни принципи	236
2. Данъците като механизъм за икономическо въздействие. Функции на данъчната система	240
3. Видове данъци (Данъчна система)	243
4. Структура на данъчното облагане	247
5. Бюджет и държавен дълг	253
6. Фискална политика	258
6.1. Дискреционна фискална политика	258
6.2. Вградени автоматични бюджетни стабилизатори	261
Глава девета. Международна търговия	265
1. Обща характеристика на международната търговия	266
2. Основни концепции за развитието на международната търговия	268
2.1. Меркантилисти	268
2.2. Теорията за абсолютните предимства	269
2.3. Теорията за сравнителните предимства	270
2.4. Теорията на Хекшер-Олин	273
3. Търговска политика – видове системи	275
4. Средства за осъществяване на търговска политика	279
4.1. Международни търговски договори	279
4.2. Компенсационни сделки	280
4.3. Мита и митническа тарифа	281
4.4. Нетарифни ограничения	284
5. Световна търговска организация	286
Глава десета. Валутен пазар и валутна система	293
1. Същност и особености на международните валутни отношения	294
1.1. Международен валутен пазар	295

1.2. Видове валутни операции	296
2. Валутен курс и валутно-курсови системи	298
2.1. Валута	298
2.2. Валутен курс – функции и фактори, влияещи върху него	300
2.3. Видове валутно-курсови системи	303
3. Платежен баланс	306
4. Международна валутна система	308
4.1. Елементи	309
4.2. Еволюция на международната валутна система – златен стандарт, Бретън-Уудска валутна система	310
4.3. Ямайска валутна система	313
5. Международен валутен фонд и Световна банка – главни международни валутно-финансови организации	315

Глава единадесета. Икономическа интеграция и интеграционни

общности	323
1. Същност на икономическата интеграция	323
2. Равнища на интеграция	325
3. Европейски съюз	326
3.1. Създаване	326
3.2. Ръководни органи	328
3.3. Основни цели	330
3.4. Резултати	333
4. Европейска валутна система (ЕВС)	335
4.1. Предпоставки	335
4.2. Развитие	336
4.3. Елементи на ЕВС	342

Глава дванадесета. Трансформация на социалистическите (плановите) икономики в капиталистически (пазарни)

1. Социалистическото планово стопанство – антипод на капиталистическата пазарна икономика	348
2. Предстартови условия на трансформацията	352
2.1. Срив на институционалните основи на социалистическата икономика	353
2.2. Неэффективно производство и скрита безработица	354
2.3. Полумонетизираност на икономиката и финансова небалансираност	355
3. Трансформацията: цели и подходи	359
3.1. Същност на трансформацията: непосредствени и стратегически цели	360
3.2. Компоненти на трансформацията	361
3.3. Необходимост от едновременно задействане на всички компоненти на трансформацията	367
3.4. Институционална недостатъчност и неравномерност на трансформационния процес в източноевропейските страни	369
3.5. Диференциация на трансформиращите се източноевропейски икономики	371

МАКРОИКОНОМИКА

Второ издание

Всички права запазени. Тази книга или каквато и да било част от нея не може да бъде препечатвана или копирана на хартиен и всякакъв друг носител без съгласието на Издателска къща ГорексПрес.

© Авторски колектив - 2004

Глава 1 - Тодор Попов

Глава 2 - Тони Конджов

Глава 3, 5 - Роска Русинова

Глава 4, 8 - Стоимен Лисев

Глава 6 - Любен Тошков

Глава 7 - Димитър Тодоров

Глава 9, 10, 11 - Арменухи Пирян-Хачикян

Глава 12 - Владимир Пеовски

© Стоимен Лисев, Роска Русинова - отговорни редактори, 2004

© Издателска къща ГорексПрес - 2004

Тел: (02) 943 33 11, e-mail: gorexpress@abv.bg

ISBN 954-616-140-3